EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 29.5.2024
COM(2024) 212 final

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

o oceni mehanizma Unije na področju civilne zaščite – krepitev pripravljenosti EU

Kazalo

1. Uvod – mehanizem Evropske unije na področju civilne zaščite, krepitev pripravljenosti EU 2
2. Doseganje rezultatov kljub izzivom. Nove grožnje na obzorju 2
3. Ugotovitve ocene – delovanje mehanizma Unije na področju civilne zaščite v spreminjajočem se okolju tveganj 6
4. Pogled v prihodnost – izkušnje iz preteklosti za krepitev sposobnosti EU za soočanje s krizami .. 7
5. Sklepne ugotovitve 10

1. Uvod – mehanizem Evropske unije na področju civilne zaščite, krepitev pripravljenosti EU

Civilna zaščita[1] je po nesreči življenjskega pomena za prizadeto prebivalstvo. Ko kriza preseže zmogljivosti ene same države, je mehanizem Unije na področju civilne zaščite[2] operativno ogrodje, ki lajša skupni odziv Evrope tako znotraj kot zunaj njenih meja.

Medtem ko je bilo v ocenjenem obdobju 2017–2022 sproženih več kot 500 aktivacij mehanizma Unije na področju civilne zaščite, je bil ta samo v obdobju 2020–2022 pozvan v ukrepanje več kot 320-krat[3], kar pomeni petkratno povečanje v primerjavi s povprečjem prejšnjega desetletja. Ta trend povečevanja poudarja vse večji pomen mehanizma Unije na področju civilne zaščite pri krepitvi pripravljenosti Unije na izredne razmere na vseh ravneh.

Leta 2021 so bili z nagrado evropske varuhinje za človekove pravice za dobro upravljanje prepoznani izjemni prispevki Generalnega direktorata za humanitarno pomoč in civilno zaščito ter ESZD (Evropske službe za zunanje delovanje), katerih izredna prizadevanja so olajšala vrnitev v domovino več kot pol milijona državljanom EU, ki so med pandemijo COVID-19 obtičali po vsem svetu.

To kaže na ključno vlogo institucij in agencij EU v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite pri podpiranju in dopolnjevanju ukrepov držav članic v času krize. V bistvu je zaščita naše družbe, narave in kulturne dediščine odvisna od naše sposobnosti za preprečevanje prihodnjih nesreč in pripravljenost nanje. Civilna zaščita ne deluje v izolaciji, ampak zahteva skupna prizadevanja, odpravljanje ozkih okvirov delovanja in sodelovanje kot povezana Unija za krepitev kolektivne odpornosti in pripravljenosti.

To sporočilo kaže na spreminjajoče se potrebe in izzive, s katerimi se sooča področje civilne zaščite v Evropi, ter oblikuje priporočila za povečanje učinkovitosti v okviru celotnega mehanizma Unije na področju preprečevanja nesreč ter pripravljenosti in odziva nanje.

2. Doseganje rezultatov kljub izzivom. Nove grožnje na obzorju

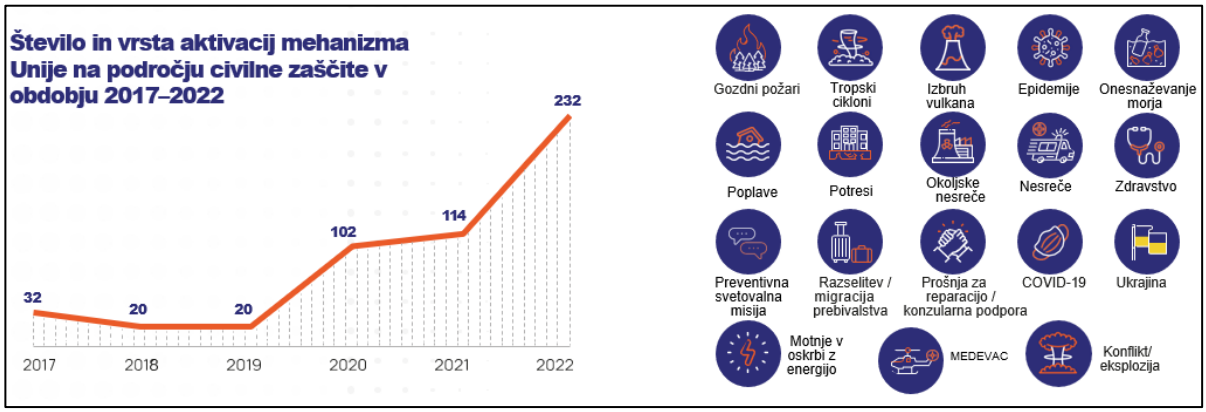
Okolje tveganj v Evropi se dramatično spreminja. EU se danes sooča s številnimi, hkratnimi izzivi in grožnjami različne narave in vse večje kompleksnosti. Čedalje več konfliktov, nesreč, ki jih povzroči človek, in naravnih nesreč, vključno z ekstremnimi vremenskimi pojavi, ter spreminjajoča se narava varnostnih tveganj vse bolj ogrožajo strukturo obvladovanja tveganja nesreč v EU in zmožnost mehanizma Unije na področju civilne zaščite za učinkovito delovanje. Stalno naraščanje števila aktivacij mehanizma Unije na področju civilne zaščite v zadnjih letih kaže, da se bo ta trend nadaljeval.

[1] Civilna zaščita zajema nujno pomoč, ki se zagotavlja pod okriljem vladnih organov za priprave na nesrečo ali odpravljanje njenih takojšnjih posledic v Evropi in po svetu.

[2] V mehanizem Unije na področju civilne zaščite je vključenih 27 držav članic in 10 tretjih držav (Albanija, Bosna in Hercegovina, Islandija, Črna gora, Severna Makedonija, Moldavija, Norveška, Srbija, Turčija in Ukrajina).

[3] Čeprav se aktivacija s strani Ukrajine leta 2022, povezana z vojno, šteje kot enkratna, zajema več kot 120 dodatnih prošenj za pomoč.

Slika 1 – Število in vrste aktivacij mehanizma Unije na področju civilne zaščite

Graf (levo) prikazuje naraščajoče število aktivacij mehanizma Unije na področju civilne zaščite med letoma 2017 in 2022. Oblački (desno) ponazarjajo vrste kriz, ki jih je mehanizem Unije na področju civilne zaščite obravnaval v tem obdobju.

Pet ključnih razsežnosti, opisanih v nadaljevanju, ponazarja to razvijajoče se okolje tveganj in prikazuje, kako mehanizem Unije na področju civilne zaščite že uporablja svojo sposobnost prilagajanja in celoten sklop instrumentov za obravnavanje tveganj pri teh razsežnostih. Kljub temu se pričakuje, da bodo imela razvijajoča se tveganja v prihodnosti večji vpliv na Evropo ter verjetno še povečala vrzeli v načinu, kako Evropa obravnava tveganja.

2.1. Obvladovanje kompleksnosti: usklajeni odzivi na nastajajoče krize

Ocena je poudarila izjemno prilagodljivost mehanizma Unije na področju civilne zaščite pri prilagajanju na razvijajoča se tveganja[4]. Hitre spremembe zakonodaje EU za prilagoditev orodij Generalnega direktorata za humanitarno pomoč in civilno zaščito so bile navedene kot glavni primeri te prilagodljivosti. V zvezi s tem je ogromna večina deležnikov[5] tako na nacionalni ravni kot na ravni EU po pandemiji COVID-19 menila, da je znatno povečanje zmogljivosti za ustvarjanje zalog medicinske opreme v okviru rescEU pomemben dosežek.

V celotnem obdobju ocenjevanja je postalo jasno, da je imel Center za usklajevanje nujnega odziva (ERCC) ključno usklajevalno vlogo med organi civilne zaščite in zdravstva, pa tudi med ministrstvi za zunanje zadeve v državah članicah in sodelujočih državah ter ESZD in delegacijami EU. Poleg tega je skupaj z generalnim sekretarjem olajšal usklajevanje med direktorati Evropske komisije, ESZD in Svetom. To medsektorsko sodelovanje se je izkazalo za ključno pri obravnavanju posledic COVID-19, vključno z zagotavljanjem medicinske opreme in logistične podpore za konzularno pomoč pri vračanju državljanov EU, ki so obtičali v tretjih državah, v njihove domovine. V tem kontekstu so bili ključni dejavniki uspeha inovativni pristopi in prilagodljivost novim razmeram.

2.2. Dinamični izzivi: prilagajanje evidentiranja tveganj in sistemov zgodnjega opozarjanja

Namenska ciljna skupina znanstvenikov, ki prispeva k oceni mehanizma Unije na področju civilne zaščite, je opredelila področja, na katerih so potrebne izboljšave za povečanje učinkovitosti sistemov zgodnjega opozarjanja pri povečanju pripravljenosti na nacionalni

[4] Večina anketirancev v anketi med organi držav članic (ICF, neodvisna podporna študija mehanizma Unije na področju civilne zaščite za obdobje 2017–2022).
[5] Anketa med organi držav članic in institucijami EU (ICF, neodvisna podporna študija mehanizma Unije na področju civilne zaščite za obdobje 2017–2022).

ravni in ravni EU. Natančneje, sistem zgodnjega opozarjanja bi bilo mogoče revidirati tako, da se:

1. Zagotovi, da so **informacije manj razdrobljene** po EU in nacionalnih sistemih zgodnjega opozarjanja: več deležnikov je poudarilo izziv upravljanja velike količine informacij iz različnih sistemov, zaradi česar je težko hitro izvesti strokovne ocene med pomembnimi dogodki. Poleg tega bi lahko sistem zgodnjega opozarjanja na ravni EU bolj sistematično vplival na nacionalne sisteme zgodnjega opozarjanja[6].

2. **Pokrije več nevarnosti:** nevarnosti, ki jih sistemi zgodnjega opozarjanja in spremljanja najbolj učinkovito pokrivajo, so požari v naravi, poplave in suše zaradi spremljanja v skoraj realnem času. Kljub vsemu bi se lahko spremljanje poplav, izrednih zdravstvenih razmer in drugih nesreč, ki jih povzroči človek, izboljšalo in povečalo učinkovitost[7].

2.3. Nujni odzivi: pridobivanje sredstev za hude in čezmejne naravne nesreče

Poleti 2023 so Evropo prizadeli vročinski valovi, rekordni požari v naravi in katastrofalne poplave. Pogosto so se zgodili hkrati, kar se ujema s širšim vzorcem ekstremne klimatologije. Julija in avgusta 2023 so bile svetovne temperature rekordno visoke in presegle prag zvišanja 1,5 C, ki je bil določen s Pariškim sporazumom. To lahko predstavlja napoved potencialnih povprečnih poletnih razmer v prihodnosti, če ne bodo sprejeti podnebni ukrepi.

Ugotovitve ocene so pokazale, da je predhodno nameščanje gasilcev v letu 2021 pozitivno vplivalo na lažjo izmenjavo znanja med gasilci v regijah, ki so jih prizadeli gozdni požari. Ta pristop je bil prav tako dobro sprejet kot orodje za povečanje učinkovitosti odzivov. Leta 2021 so bili gasilci v Grčiji predhodno nameščeni za pomoč pri poletni sezoni gozdnih požarov. Po pozitivnih povratnih informacijah držav članic in sodelujočih držav je bila ta pobuda obnovljena, pri čemer se je 11 držav članic zavezalo, da bodo v okviru priprav na naslednjo sezono gozdnih požarov v Francijo, Grčijo in na Portugalsko poslale skoraj 450 gasilcev.

Poleg tega je bilo v oceni poudarjeno, da je velika večina deležnikov cenila prilagodljivost mehanizma Unije na področju civilne zaščite in, kar je še pomembneje, njegovo zmožnost hitrega prilagajanja novim razmeram in odziva nanje. Uvedba zaloge v okviru rescEU je bila skupaj z nedavno hitro odločitvijo o povečanju letalske flote rescEU pohvaljena kot opazen dokaz prilagodljivosti in inovacijskih zmožnosti mehanizma Unije na področju civilne zaščite, da bi ostal relevanten. Prav tako sta bila pohvaljena in navedena kot dokaz prilagodljivosti mehanizma Unije na področju civilne zaščite prilagodljivost programa usposabljanja v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite in EU MODEX.

[6] V zvezi s tem je eden od nacionalnih organov pripomnil, da so nacionalni sistemi zgodnjega opozarjanja nekaterih držav bolje usklajeni s sistemom zgodnjega opozarjanja na ravni EU. Poudaril je opazen primer med nenadnimi poplavami v Nemčiji leta 2021, ko so bile informacije za zgodnje opozarjanje na voljo na evropski ravni, vendar lokalne in regionalne oblasti niso vedele za sistem in obseg predvidenih poplav.

[7] Nedavni primer delovanja mehanizma Unije na področju civilne zaščite je sofinanciranje novega sistema zgodnjega opozarjanja na vse nevarnosti za Državno gasilsko in reševalno službo Latvije. Ključni rezultati projekta so vključevali študijo izvedljivosti, v kateri so bile primerjane različne rešitve, ki bi jih lahko zagotovila telekomunikacijska podjetja, anketo med prebivalstvom za razumevanje stopnje ozaveščenosti latvijskega prebivalstva glede pripravljenosti na nesreče in osnutek strukture predlaganega sistema, vključno z zahtevano infrastrukturo in interoperabilnostjo.

2.4. Razvijajoča se tveganja in varnostne grožnje, ki zahtevajo okrepljene zmogljivosti odzivanja

Odziv na rusko vojno agresijo proti Ukrajini je sprožil doslej največjo aktivacijo mehanizma Unije na področju civilne zaščite, vključno z zapletenimi logističnimi operacijami. Ukrajina je 15. februarja 2022 aktivirala mehanizem Unije na področju civilne zaščite v pripravah na izredne razmere velikega obsega in nato posodobila svoj prvotni zahtevek. Zahtevki so med drugim vključevali medicinsko opremo, hrano, potrebščine za zavetišča, gasilsko opremo, informacijsko in komunikacijsko opremo, aparate za zaščito kulturne dediščine, kemične, biološke, radiološke in jedrske (KBRJ) protiukrepe in kmetijsko opremo.

ERCC je podprl Poljsko, Romunijo in Slovaško pri vzpostavitvi logističnih vozlišč[8] mehanizma Unije na področju civilne zaščite, kjer je bila pomoč prejeta, konsolidirana in nato poslana v Ukrajino. Poleg tega je bil v odziv na velik interes zasebnih podjetij po kampanji Komisije „Podprimo Ukrajino“ v Belgiji vzpostavljen pilotni projekt za usmerjanje donacij zasebnega sektorja v okviru rescEU.

Kot odgovor na povečane potrebe po zdravljenju je Evropska komisija (Generalni direktorat za humanitarno pomoč in civilno zaščito in Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane) vzpostavila standardni operativni postopek za medicinsko evakuacijo (MEDEVAC) razseljenih ljudi iz Ukrajine. Poljska, Moldavija, Slovaška in Ukrajina so zaprosile za podporo za operacije medicinske evakuacije iz svojih držav v druge evropske države z razpoložljivimi bolnišničnimi zmogljivostmi.

Poleg tega je cilj pobude[9] za oblikovanje scenarijev zagotoviti celovite dokaze za nadaljnje izboljšave v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite za reševanje izzivov, pričakovanih v razvijajočem se okolju tveganj v Evropi, vključno s kaskadnimi učinki varnostnih groženj, ki bi lahko privedli do večje verjetnosti nesreč z velikim vplivom, medsektorskih in večdržavnih nesreč. Scenariji v bistvu krepijo argumente za dodatne vire, prilagoditve obstoječega delovanja mehanizma Unije na področju civilne zaščite v celotnem ciklu obvladovanja izrednih razmer in povezane spremembe pravnega okvira mehanizma Unije na področju civilne zaščite.

2.5. Zaščita ranljivih: obravnavanje vpliva nesreč na ranljive skupine

Podnebna tveganja nesorazmerno prizadenejo ranljive skupine prebivalstva zaradi socialno-ekonomskih dejavnikov, kot so dohodek, spol, starost, invalidnost, zdravje in socialna izključenost, pri čemer že obstoječe prikrajšanosti dodatno ovirajo zmožnost ranljivih skupin, da si po nesrečah opomorejo[10]. Nasilje na podlagi spola in spolno nasilje, sovražni govor in ksenofobija so dokumentirani od začetka ruske vojne agresije proti Ukrajini.

Glede na navedeno ter v okviru priporočila in sporočila Komisije o „ciljih Unije za odpornost na nesreče“[11] se je Komisija zavzela za sistematično upoštevanje posebnih potreb ljudi v

[8] Finančna podpora za blago, ki se usmerja prek vozlišč.
[9] Izvaja se v skladu s členom 10(1) Sklepa št. 1313/2013/EU.
[10] Evropska komisija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Obvladovanje podnebnih tveganj – zaščita ljudi in blaginje, COM/2024/91 final, <b04a5ed8-83da-4007-9c25-1323ca4f3c92_en (europa.eu)>.
[11] Priporočilo Komisije z dne 8. februarja 2023 o ciljih Unije za odpornost na nesreče, 2023/C 56/0 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A32023H0215%2801%29>; Evropska komisija, Sporočilo Komisije o ciljih Evropske unije za odpornost na nesreče: Skupno ukrepanje za prihodnje izredne razmere (COM/2023/61 final) < https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=COM%3A2023%3A61%3AFIN>.

ranljivem položaju v nacionalnih sistemih zgodnjega opozarjanja, vključno z invalidi in otroki.

3. Ugotovitve ocene – delovanje mehanizma Unije na področju civilne zaščite v spreminjajočem se okolju tveganj

Zgoraj opisana nova realnost obvladovanja izrednih razmer je zagotovila številne priložnosti za mehanizem Unije na področju civilne zaščite, da pokaže svojo učinkovitost in uspešnost kot instrument za izredne razmere, ki lahko dodatno okrepi evropsko odpornost na zapletene, dolgotrajne in občasno sočasne krize. Glavne ugotovitve uspešnosti mehanizma Unije na področju civilne zaščite v obdobju 2017–2022 potrjujejo to oceno.

Glavne ugotovitve uspešnosti mehanizma Unije na področju civilne zaščite iz ocene za obdobje 2017–2022

1. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite se je prilagodil spreminjajočim se pritiskom in zahtevam ter kljub vse številnejšim aktivacijam uspešno ohranjal visoko stopnjo odziva.
2. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je pokazal prilagodljivost spreminjajočim se potrebam na terenu in nepričakovanim dogodkom. Inovativni odgovori na nove razsežnosti kriz so bili ključni dejavnik uspeha.
3. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je okrepil razsežnosti preprečevanja in pripravljenosti, s čimer se je povečala stroškovna učinkovitost.
4. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je prispeval k izboljšanju pripravljenosti na nesreče na nacionalni ravni in ravni EU.
5. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je pomagal okrepiti sodelovanje med akterji civilne zaščite in netradicionalnimi akterji obvladovanja nesreč.
6. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je prispeval k ozaveščanju o nesrečah v skupnosti civilne zaščite.
7. Evidentiranje tveganj s pregledom tveganj na ravni EU je prispevalo h krepitvi preprečevanja nesreč, čeprav še vedno obstajajo izzivi v zvezi s primerljivostjo in razpoložljivostjo podatkov.

Poleg tega je ocena pokazala, da so razvijajoče se okolje tveganj in grožnje tudi preizkusile omejitve mehanizma Unije na področju civilne zaščite. S to oceno se strinja Evropski svet za širši evropski sistem kriznega upravljanja. V več sklepih Sveta iz let 2023[12] in 2024[13] so prepoznani izzivi, ki jih prinašajo medsektorske in čezmejne krize ter naravne nesreče in nesreče, ki jih povzroči človek, ki jih dodatno poslabšuje napovedano povečanje podnebnih tveganj.

Na splošno je poudarek na krepitvi evropske odpornosti na strateških področjih s pristopom k pripravljenosti in odzivu, ki upošteva vse nevarnosti, z uporabo ustreznih mehanizmov, vključno z mehanizmom Unije na področju civilne zaščite. Poleg tega je sposobnost ohranjanja družbenih funkcij odvisna od tega, ali bodo države članice sistematično vključile pristop, ki upošteva vse nevarnosti, v vse ustrezne politike in tako zagotovile vgrajeno odpornost[14]. Prva obrambna linija pri obvladovanju tveganja je v politikah, ki lahko zmanjšajo ranljivost in omejijo izpostavljenost ljudi[15]. Glede na navedeno so prizadevanja za

[12] Zasedanje Evropskega sveta 29. in 30. junija 2023 ter 26. in 27. oktobra 2023.
[13] Zasedanje Evropskega sveta 21. in 22. marca 2024.
[14] Pri strukturnih odločitvah, kot so odločitve prostorskega načrtovanja, bi bilo treba upoštevati vse relevantne grožnje, potrditi pa bi jih morali nacionalni organi, odgovorni za odpornost kritične infrastrukture in entitet.
[15] COM(2024) 91 final

prilagajanje podnebnim spremembam in njihova blažitev ključna za krepitev odpornosti in zmogljivosti EU za odziv na krize. Ob upoštevanju navedenega političnega usmerjanja je postalo zagotavljanje trajnostnega delovanja obstoječega modela mehanizma Unije na področju civilne zaščite za obvladovanje izrednih razmer ključna skrb. Hkrati se priznava, da je treba mehanizem Unije na področju civilne zaščite dodatno opremiti za nove nevarnosti in tveganja v okviru bolj vključujočega pristopa, ki upošteva vse nevarnosti, v širši evropski strukturi kriznega upravljanja.

Podobno je bilo v neodvisnem znanstvenem mnenju o strateškem kriznem upravljanju v EU, ki ga je izdala skupina glavnih znanstvenih svetovalcev EU[16] , ugotovljeno, da učinkovito krizno upravljanje vključuje krepitev upravljanja EU, povečanje odpornosti infrastrukture, optimizacijo finančnih virov, spodbujanje družbenega sodelovanja in zagotavljanje dostopnih podatkov za učinkovito komunikacijo.

Strateško krizno upravljanje v EU: izboljšanje preprečevanja kriz, pripravljenosti, odzivov in odpornosti EU

V neodvisnem znanstvenem mnenju o strateškem kriznem upravljanju v EU, ki ga je izdala skupina glavnih znanstvenih svetovalcev kolegija evropskih komisarjev, je bilo ugotovljeno, da bi morala EU:

1. razviti časovni načrt za ustvarjanje sinergij med obstoječo zakonodajo in instrumenti;
2. odgovoriti na kaskadne in čezmejne krize s krepitvijo evropskega upravljanja za strateško krizno upravljanje;
3. povečati odpornost kritične infrastrukture na kaskadne učinke;
4. povečati nadgradljivost, hitro uporabo in učinkovitost obstoječih evropskih finančnih instrumentov in virov;
5. tesno sodelovati z družbo za učinkovito obvladovanje kriz;
6. zagotavljati interoperabilne in visokokakovostne podatke ter informacije, ki jih je enostavno sporočiti, za krizno upravljanje.

Poleg prepoznane potrebe po krepitvi odpornosti Evrope na pretrese na politični ravni, devet od desetih Evropejcev meni, da je pomembno, da EU pomaga pri usklajevanju odzivov na nesreče v EU in drugih državah[17]. Poleg tega 94 % evropskih državljanov meni, da bi morale, kadar se nesreča zgodi v EU in je prizadeta država preobremenjena, pomoč zagotoviti druge države EU.

4. Pogled v prihodnost – izkušnje iz preteklosti za krepitev sposobnosti EU za soočanje s krizami

Škoda zaradi katastrofalnih dogodkov se izrazito povečuje, naša splošna zmogljivost za blažitev takih pretresov in sanacijo po njih pa je omejena. Zato se EU sooča z izzivom, kako zagotoviti, da bo evropski pristop h kriznemu upravljanju „primeren za prihodnost“. Za to je potreben močan mehanizem Unije na področju civilne zaščite, ki se lahko prilagodi nenehno

[16] Evropska komisija, Generalni direktorat za raziskave in inovacije, *Strateško krizno upravljanje v EU – izboljšanje preprečevanja kriz v EU, pripravljenosti, odzivanja in odpornosti na krize*, Urad za publikacije Evropske unije, 2022 <https://data.europa.eu/doi/10.2777/517560>.

[17] Evropska komisija, Civilna zaščita – Eurobarometer (februar 2024), 2977 / SP541, <EU civil protection - February 2024 - - Eurobarometer survey (europa.eu)>.

spreminjajočemu se okolju tveganj. V odgovor na to je Komisija pripravila pet strateških priporočil.

Priporočilo 1 – Povečanje zmogljivosti mehanizma Unije na področju civilne zaščite za operativno odzivanje

Uspeh mehanizma Unije na področju civilne zaščite temelji na zmogljivostih držav članic. Ta temelj je treba dodatno okrepiti, hkrati pa spodbujati tesnejše sodelovanje v okviru evropskega nabora civilne zaščite in rescEU. Ključno je, da se evropski nabor civilne zaščite in rescEU opremijo za učinkovito obravnavanje čezmejnih, obsežnih tveganj v prihodnosti.

Zmogljivosti mehanizma Unije na področju civilne zaščite bi bilo treba okrepiti na podlagi vrzeli, ugotovljenih z analizo skupnih scenarijev in celovito oceno potreb na evropski ravni, ob upoštevanju povezave med civilno zaščito in varnostjo ter njenih prihodnjih potreb po interoperabilnosti kot pomembne strateške usmeritve za prihodnost. V sektorjih, v katerih so opredeljene skupne potrebe in tveganja, je nadaljnja širitev rescEU stroškovno najučinkovitejša alternativa ter dinamičen dokaz evropske solidarnosti in zavezanosti EU k skupni odpornosti in odzivanju.

Poleg tega mora biti mehanizem Unije na področju civilne zaščite sposoben nenehnega prilagajanja razvijajočim se tehnologijam in imeti vodilno vlogo pri razvoju in spodbujanju uspešnih in učinkovitih orodij in instrumentov za odzive na nesreče.

Priporočilo 2 – Krepitev preventive in pripravljenosti EU z medsektorskim usklajevanjem, pristopom, ki upošteva vse nevarnosti, in močnim Centrom za usklajevanje nujnega odziva

Nujno je aktivno sodelovanje vseh ustreznih deležnikov v vseh fazah preprečevanja nesreč ter pripravljenost in odziva nanje v okviru pristopa, ki zajema celotno družbo/vse nevarnosti. ERCC je dokazal, da je sposoben tesno sodelovati z različnimi službami v zapletenih izrednih razmerah in krizah (zlasti na področjih, kot so KBRJ, civilno-vojaška, kibernetska, hibridna, zdravstvena, logistična podpora za konzularno pomoč in podnebne spremembe). Razdrobitev v nadaljnje sektorske strukture za odzivanje ni primerna za reševanje zapletenih scenarijev in bi se ji bilo treba izogniti. Povišanje ERCC v medsektorsko krizno vozlišče Komisije bi združilo sektorsko strokovno znanje z različnih področij politike ter zagotovilo celovito operativno skladnost in učinkovitost v okviru bolje povezanega sistema EU za odzivanje na krize.

Zato je posledično pomembno zagotoviti, da so vsi postopki na ravni EU in nacionalni ravni usklajeni[18], da se zagotovi vgrajena odpornost. Steber preprečevanja v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite je treba bolje razviti z drugimi politikami in programi EU, ki lahko vplivajo na družbeno odpornost.

Poleg tega je za obravnavanje civilnih nesreč z varnostnimi ali obrambnimi komponentami potrebno sistematično usklajevanje med civilnimi, varnostnimi in obrambnimi organi v vseh fazah cikla obvladovanja nesreč. Civilna in vojaška pripravljenost bi se morali dopolnjevati in vključevati celotno družbo. ERCC bi moral okrepiti sodelovanje z NATO, ESZD in ZN (OCHA) ter tako olajšati tekoč odziv v izrednih razmerah, ki so povezane s podnebjem, ali

[18] Vključno z uporabo instrumenta za tehnično podporo (TSI) in okvirnim programom za raziskave in inovacije Obzorje Evrope Evropske komisije.

pri konfliktnih scenarijih. Enako velja za izmenjavo z izbranimi mednarodnimi organizacijami in državami, ki imajo strokovno znanje in zmogljivosti, ki so ključnega pomena za obvladovanje večjih nesreč.

Poleg tega bi bilo treba okrepiti prizadevanja za večjo vključenost zasebnega sektorja na ravni EU v specializirane naloge civilne zaščite, povezane s preprečevanjem, pripravljenostjo in odzivanjem. To vključuje vzpostavitev ureditev za strateško sodelovanje z ustreznimi zasebnimi subjekti v jasno opredeljenem obsegu.

Priporočilo 3 – Racionalizacija izmenjave znanja in strokovnih izkušenj na področju prepoznavanja tveganj in zgodnjega opozarjanja

Čezmejne, večdržavne in medsektorske nesreče po vsej Uniji morajo prevzeti vidnejši položaj v ustreznih evropskih in nacionalnih ocenah tveganja. To je mogoče doseči z razširitvijo analize osnovnih dejavnikov tveganj in novih groženj, uporabo obstoječih virov v vseh sektorjih na ravni EU in nacionalni ravni ter uporabo strokovnega znanja in izkušenj tretjih oseb. To bi se lahko odražalo v celovitejšem pregledu tveganj na ravni EU, ki bi povezoval vse sektorje[19].

Poleg tega bi bilo treba povečati izmenjavo znanja med nacionalnimi organi civilne zaščite, zlasti visoko specializiranega strokovnega znanja, povezanega z nizko verjetnostjo nesreč z velikim vplivom. Zato je bistveno okrepiti izmenjavo informacij in interoperabilnost sistemov zgodnjega opozarjanja v državah članicah s pristopom, ki upošteva vse nevarnosti. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite/ERCC je v dobrem položaju za usklajevanje teh prizadevanj.

Poleg tega prilagodljiva in celovita evropska struktura za obvladovanje nesreč zahteva bolj sistematično izmenjavo znanja na vseh ravneh. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite bi bilo treba dodatno okrepiti, da bi povezali znanstvene ustanove in države članice ter omogočili dostop do znanstvenih spoznanj vsem zadevnim deležnikom.

Vlogo Komisije pri prizadevanjih za obveščanje o tveganju nesreč in kriznem komuniciranju bi bilo treba celovito vključiti v vse storitve, da bi državam članicam in evropskim državljanom zagotovili dodano vrednost.

Priporočilo 4 – Upoštevanje in obravnava potreb ranljivih skupin pri obstoječih ureditvah za preprečevanje, pripravljenost in odzivanje

Nedavni dogodki, kot so poplave, gozdni požari in ruska vojna agresija proti Ukrajini, so pokazali, da ranljive skupine nesorazmerno trpijo med večjimi nesrečami. Bistveno je povečati upoštevanje in obravnavati potrebe teh ranljivih skupin, zlasti invalidov, starejših in marginaliziranih skupnosti, v okviru obstoječih ureditev za preprečevanje, pripravljenost in odzivanje.

To je mogoče doseči z različnimi ukrepi, vključno s prilagojenimi sistemi zgodnjega opozarjanja in mehanizmi opozarjanja, zagotavljanjem, da so opozorilna sporočila dostopna, jasna in izvedljiva ter na voljo v več jezikih, da dosežejo vse segmente prebivalstva, in sicer z

[19] Okrepiti bi bilo treba vlogo storitve programa Copernicus za ravnanje v izrednih razmerah na ravni EU in nacionalni ravni. Ko bo uvedena nova satelitska storitev za opozarjanje na izredne razmere iz sistema Galileo (EWSS), bo ta predstavljala pomembno dopolnilo obstoječim sistemom zgodnjega opozarjanja.

izvajanjem prilagojenih ukrepov za pripravljenost in odzivanje, sistematičnim vključevanjem ranljivih skupin v ocene tveganja ter krepitvijo njihove zastopanosti pri načrtovanju obvladovanja tveganja nesreč.

Priporočilo 5 – Okrepljen proračun ter večje sinergije in vključevanje v ustrezne instrumente EU za zagotovitev dolgotrajnega evropskega obvladovanja nesreč med sektorji in mejami

Bistveno je zagotoviti, da bodo naložbe EU v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite uspešne in učinkovite, s poudarkom na trajnostnosti, da bi dolgoročno pozitivno vplivale na evropsko odpornost in življenje evropskih državljanov. Poleg tega je krepitev proračuna bistvena, kadar se naložbe na evropski ravni izkažejo za stroškovno učinkovite in prinašajo dodano vrednost.

Nadalje je treba evropsko obvladovanje tveganja nesreč vključiti v vse ustrezne instrumente financiranja EU. Glede na vse večje tveganje nesreč in njihove učinke na gospodarski, socialni in okoljski razvoj v EU je pomembno zagotoviti, da se obvladovanje tveganja nesreč kot prednostna naložba vključi v vse ustrezne programe financiranja EU. Z vsakim evrom, porabljenim na tem področju, se prihranijo znatni zneski pri stroških odziva, kar je zlasti očitno pri požarih v naravi (približno 2 milijardi EUR na leto).

Poleg tega je za dopolnitev obstoječega okvira mehanizma Unije na področju civilne zaščite potrebna večja prilagodljivost, da bi se obravnavale izjemne potrebe v kompleksnih ali daljših kriznih scenarijih, po možnosti s posebni mi mehanizmi financiranja v izrednih razmerah. Organi civilne zaščite, države članice in Komisija bi imeli koristi od poenostavljenih stopenj sofinanciranja in prožnejših postopkov neposrednega javnega naročanja. Ti ukrepi bi na koncu okrepili prožnost mehanizma Unije na področju civilne zaščite in njegovo zmožnost pravočasnega prilagojenega odziva na krize.

5. Sklepne ugotovitve

Da bi obravnavali novo realnost Evrope, je zdaj čas, da Komisija nadalje razvije celostni pristop h kriznemu upravljanju, ki bo omogočal usklajeno sodelovanje vseh ustreznih služb Komisije ter učinkovito podpiral in dopolnjeval prizadevanja držav članic na področju preprečevanja, pripravljenosti in odzivanja. Zato bi moral ta okrepljeni pristop spodbujati preprečevanje nesreč, krepiti pripravljenost ter olajšati hitro in učinkovito odzivanje na nesreče tako na ravni držav članic kot na ravni Unije.

Na ravni Komisije je potreben horizontalni pristop, da bi izboljšali skladnost, preprečili podvajanje in prekrivanje, hkrati pa izkoristili morebitne sinergije. ERCC je po svoji naravi najbolj usposobljen usklajevalni organ za razumevanje, analizo, usklajevanje in mobilizacijo ukrepov v vseh ustreznih sektorjih in razsežnostih obvladovanja nesreč. Razdrobljenost na številne instrumente po različnih službah bi povzročila neučinkovitost in morebitno podvajanje, kar bi oviralo integrirano, odporno in učinkovito evropsko krizno upravljanje, ki ga pričakujejo evropski državljani.

Poleg tega morajo Komisija in države članice za reševanje glavnih izzivov kriznega upravljanja v naslednjem desetletju, in sicer podnebnih sprememb in razvijajočih se varnostnih groženj, okrepiti svojo strateško pripravljenost v tesnem sodelovanju s ključnimi deležniki in partnerji. Krepitev rescEU, ki je najučinkovitejše in najuspešnejše orodje na ravni EU, bi okrepila odpornost Unije na grožnje, ki bi lahko vplivale na temeljno strukturo evropske družbe.